

Ignacy Dec

"Liberalizm i jego filozofia", Stanisław Kowalczyk, Katowice 1995 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 3/2, 147-148

1995

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Stanisław K o w a l c z y k, *Liberalizm i jego filozofia*, Wyd. Unia, Katowice 1995, ss. 224.

Jednym z najczęściej dziś szermowanych słów – hasel jest słowo „wolność”. Stało się ono w naszych czasach szczególnie głośnie i modne za sprawą jednego z najbardziej prężnych i wpływowych dziś kierunków społeczno-politycznych, jakim jest liberalizm. Kierunek ten, wywodzący się w dużej mierze z hasel Rewolucji Francuskiej i ideologii Oświecenia, był – obok idei totalitarnych – głównym nurtem dominującym w dwudziestym stuleciu. W związku z rozkładem ideologii totalitarnych: faszystowskiej i komunistycznej, liberalizm urasta dziś do jedynie słusznego i zbawiennego kierunku w życiu społecznym, gospodarczym, politycznym, a nawet duchowym współczesnego świata. Tak przynajmniej twierdzą jego zwolennicy i propagując swoje hasła, występują w swoich programach nierzadko przeciw nauce moralnej Kościoła.

Liberalizm współczesny nie jest kierunkiem jednorodnym. Można dziś mówić o liberalizmie ekonomicznym, społeczno-politycznym i filozoficzno-aksjologicznym. Liberalizm ekonomiczny łączy się z kapitalistycznym modelem życia gospodarczego. Jego podstawowe elementy to: własność prywatna, wolny rynek, afirmacja inicjatywy, przedsiębiorczości i odpowiedzialności. Liberalizm społeczno-polityczny związany jest z modelem państwa, w którym istnieje trójpodział władzy (ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej), demokracja parlamentarna, pluralizm partii politycznych i obecność opozycji parlamentarnej. Trzeci rodzaj liberalizmu – liberalizm filozoficzno-ideologiczny głosi hasła egocentrycznego indywidualizmu, relatywizmu etycznego, wrogości do religii, absolutnej wolności indywidualnej.

Od wielu już lat odczuwało się w naszym kraju potrzebę syntetycznej prezentacji kierunków liberalistycznych i ich oceny z punktu widzenia katolickiej nauki społecznej. Dlatego też, należy z wielką radością i wdzięcznością powitać ukazanie się w tym roku książki ks. Stanisława Kowalczyka na temat liberalizmu. Autor w sygnalizowanej książce zajmuje się przede wszystkim liberalizmem filozoficzno-ideologicznym, ale przy różnych okazjach nawiązuje także do innych jego odmian. Celem rozważań autora jest – jak czytamy we Wstępie – „wyeksponowanie filozoficznych założeń liberalizmu – tak klasycznego jak współczesnego” i odpowiedź na pytanie: czy i jaki liberalizm jest zgodny z fundamentalnymi zasadami chrześcijaństwa? (s. 6).

Praca autora składa się z dwóch części: historycznej i systematycznej, które wzajemnie się dopełniają. W części pierwszej autor omawia najpierw pojęcie, formy i źródła liberalizmu. Następnie prezentuje klasyczny liberalizm angielski, francuski i niemiecki. Z kolei prezentuje głównych przedstawicieli współczesnego liberalizmu czyli neoliberalizmu – w wymiarze ogólnosiwiatowym. Część tę kończy krótkim spojrzeniem na liberalizm w Polsce.

W części systematycznej, noszącej tytuł: „Myśl antropologiczno-społeczna”, autor omawia kolejno: liberalistyczną koncepcję człowieka, społeczności i państwa. Następnie zajmuje się liberalistycznym pojmowaniem wolności i praw człowieka.

Z kolei ukazuje stosunek liberalizmu do kategorii prawdy, etyki i religii, by w końcowym fragmencie ukazać stanowisko Kościoła wobec liberalizmu, zawarte w dokumentach Stolicy Apostolskiej. Jest to zarazem próba oceny tego kierunku z punktu widzenia społecznej nauki Kościoła.

Sygnalizowaną pracę ks. Stanisława Kowalczyka należy ocenić bardzo wysoko w kontekście naszych polskich zapotrzebowań. Porządkuje ona w wymiarze historycznym i systematycznym ten – jakże wpływowy dziś – nurt, jakim jest liberalizm, oraz zawiera ocenę przytaczanych stanowisk i poglądów tego kierunku z pozycji zasad chrześcijańskich. Książka stanowi dobry przewodnik, orientujący czytelnika w najnowszej historii i odmianach tego kierunku. Jeśli się zważy to, iż liberalizm ostrze swego ataku kieruje dziś w stronę myśli chrześcijańskiej, to lektura tej książki wydaje się być bardzo pożyteczna dla polskich chrześcijan. Mówi się dzisiaj coraz wyraźniej, że liberalizm, szczególnie w odmianie ideologicznej, stanowi wielkie wyzwanie dla dzisiejszego Kościoła. Podejmuje on walkę z chrześcijaństwem w sposób bardziej zakamulowany i podstępny, niż to czynił np. totalitaryzm. Stąd też, dzisiejsi wyznawcy Chrystusa winni zachować szczególną czujność wobec tych podstępnych zakusów liberalizmu. Prezentowana książka ks. Kowalczyka może okazać się dużą pomocą w zachowaniu tej czujności.

ks. Ignacy Dec

Erwin G a t z, *Geschichte des kirchlichen Lebens in den deutschsprachigen Ländern seit dem Ende des 18. Jahrhunderts*, T. 1-4, Verlag Herder, Freiburg – Basel – Wien 1991-1995.

W 1991 roku zaczęło się ukazywać dzieło opracowywane przez zespół historyków, zaplanowane początkowo na pięć, a ostatnio na siedem tomów. W zasłużonym dla nauk teologicznych wydawnictwie Herdera zostały już wydane cztery tomy o różnej objętości; trzy następne zaś są przygotowywane¹.

Ks. prof. E. Gatz to znany na zachodzie historyk, którego badania koncentrują się wokół roli Kościoła w krajach Europy Środkowej w czasach nowożytnych i najnowszych. Jest kapłanem diecezji akwizgrańskiej, gdzie urodził się w 1933 roku. Tam też studiował teologię i w 1960 roku przyjął święcenia kapłańskie. Studia historyczne odbywał pod kierunkiem wybitnego profesora związanego niegdyś z Wrocławiem, ks. Huberta Jedina², w Bonn; następnie kontynuował naukę

¹ Tom V – *Caritas und soziale Dienste*, tom VI – *Die Kirchenfinanzen*, tom VII – *Die Feier des Gottesdienstes*.

² Urodził się w Brzezinach k. Grodkowa w 1900 r. Teologię zaczął studiować we Wrocławiu, gdzie w latach 1930-1933 wykładał historię Kościoła. Był archiwistą we Wrocławiu w latach 1936-1939. Od 1949 roku profesor w Bonn. Badał dzieje Kościoła w XV i XVI wieku. Najważniejsze publikacje: *Handbuch der Kirchengeschichte*, t. 1-7, *Geschichte des Konzils von Trient*, t. 1-4, *Kirche des Glaubens – Kirche der Geschichte*, t. 1-2. Zmarł w Bonn 16 VII 1980.